

Кучеркова С.О. Управлінський облік витрат на виробництво продукції рослинництва // Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки / Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1 (5) Частина 2 / відпов. ред. І.Б. Садовська. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ , 2015 . – С. 608. (с. 200-206)

УДК 657

Світлана Кучеркова

Таврійський державний агротехнологічний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

У статті дослідженні основні аспекти управлінського обліку витрат на виробництво продукції рослинництва і запропоновано використання технології гнучкого планування накладних витрат.

Ключові слова: управлінський облік, витрати, гнучке планування.

In this article study the main aspects of managerial cost accounting for crop production and offered the use of technology for flexible scheduling overhead.

Keywords: management accounting, costs, flexible scheduling.

В статье исследованы основные аспекты управленческого учета затрат на производство продукции растениеводства и предложено использование технологии гибкого планирования накладных затрат.

Ключевые слова: управленческий учет, затраты, гибкое планирование.

Важливим аспектом для якісного обліку витрат є своєчасне надходження об'єктивної інформації, що дозволить прийняти ефективне управлінське рішення. Застосування на практиці нових підходів та методів обліку витрат дозволить вирішити проблеми управління. При веденні бухгалтерського обліку витрат на підприємстві, перед управліннями стоять питання вдосконалення відображення інформації у відповідності до плану рахунків, П(С)БО та інших нормативів обліку.

На сучасному етапі господарювання аграрних підприємств ефективно оцінити фінансове становище можливо завдяки добре організованому бухгалтерському обліку. В загальній бухгалтерській системі саме організації обліку витрат приділяється значне місце, як вагомому її елементу. Адже саме ця частина господарської діяльності

надає змогу управлінцям отримувати інформацію, яка є важливою для розробки стратегічних планів.

Використовуючи дані про розмір та види витрат, керівники підприємства мають можливість регулювати фінансово-господарську діяльність, а саме:

- планувати обсяг виробництва;
- можуть регулювати рівень цін і обсяг продажів;
- виробляти нові види продукції або навпаки – відмовитися від існуючих, які не приносять прибутку;
- можуть регулювати фінансово-кредитні відносини (залучати менше або більше коштів) тощо.

Бухгалтерська інформація сама по собі не може служити базою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень без аналітичної обробки. Тому, важливим етапом стає об'єднання обліку і аналізу в єдину інформаційну систему.

Стосовно до господарської діяльності підприємств доцільність такого об'єднання, на наш погляд, визначається наступним:

- необхідністю представлення інформації у вигляді, найбільш придатному для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;
- підвищенням оперативності прийняття даних рішень;
- контроль за відхиленнями від заданих параметрів і нормативів;
- прагненням автоматизувати прийняття стандартних управлінських рішень для оперативного регулювання виробничо-фінансової діяльності;
- необхідністю точно і об'єктивно визначати результати внутрігосподарського розрахунку, щоб на підсумкові показники роботи окремих центрів відповідальності відносились тільки ті відхилення, які залежать від якості їх роботи за звітний період.

Для забезпечення ефективного управління і контролю над витратами, запропоновано розподілити інформацію відповідно до мети, цілей та завдань, які встановлює керівництво. Відобразимо такий розподіл у вигляді схеми, рис. 1.

На рис. 1 видно, як здійснюється розподіл інформації у відповідності до мети, цілей та завдань, які ставить керівництво. Кожен з видів інформації доповнений завданнями, які вона повинна виконувати у відповідності з дійсною технологією виробництва у досліджуваних підприємствах.

Економічна інформація показує економічні відносини які мають місце в житті підприємства. На рівні сільськогосподарського підприємства вона характеризує процеси які протікають у ньому:

- постачання матеріалів;
- виробництво продукції;
- реалізація продукції.

Використовуючи цей тип інформації керівники підприємства проводять оцінку економічної ситуації і виконують регулювання його виробничо-господарської діяльності. Саме економічна інформація дає

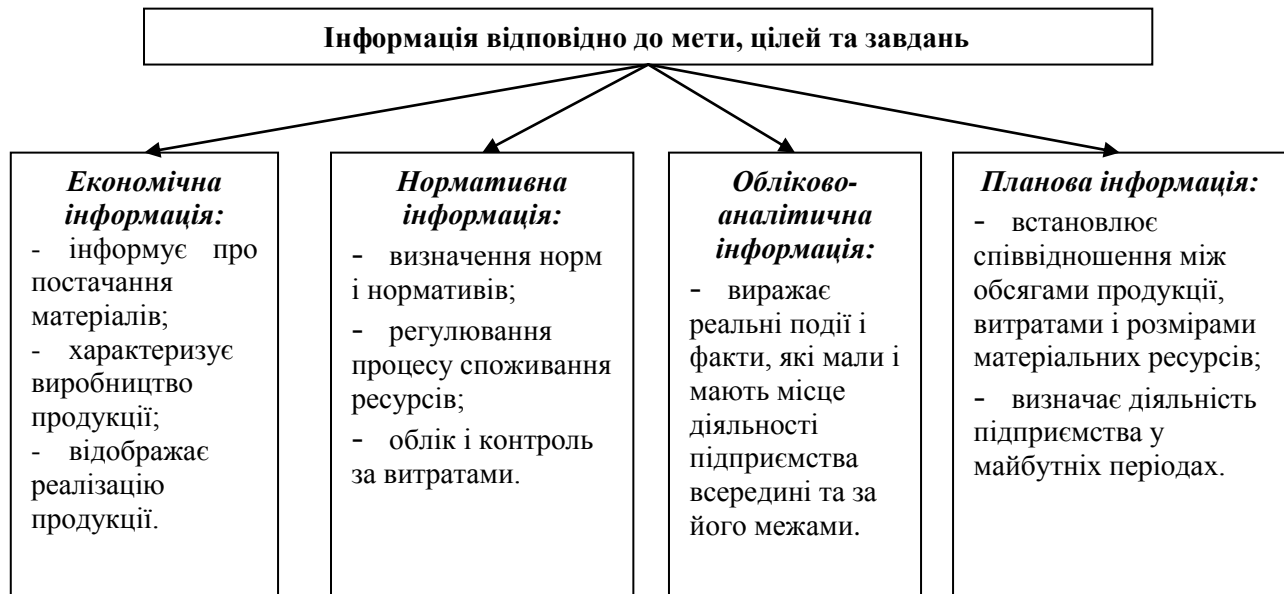


Рис. 1. Схема розподілу інформації у відповідності до мети, цілей та завдань

можливість встановити ступінь досягнення цілей створення підприємства і на цій основі визначити доцільність здійснення такої ж господарської діяльності у подальшому.

Далі, розглянемо такий вид інформації, як нормативна, яка виражається різного роду нормами і нормативами. З їх допомогою визначають оптимальний стан окремих сторін діяльності підприємства.

Між нормами і нормативами існують деякі відмінності. Нормативи встановлюють параметри оптимального протікання процесів постачання, виготовлення продукції і її реалізації. Їх розробляють у формі лімітів споживання сировини, матеріалів, ПММ, електроенергії тощо. Норми пов'язані виключно із витратою ресурсів. Вони складаються на кожен технологічну операцію та/або вироблену продукцію. За допомогою норм здійснюється регулювання процесу споживання ресурсів у відповідності із діючою технологією виробництва, розробляються планові показники за витратами, ведеться облік і контроль витрат.

Обліково-аналітична інформація виражає реальні події і факти, які мали і мають місце в господарській діяльності підприємства як всередині, так і за його межами. Таку інформація потрібна не тільки для керівництва, але й також для облікової служби підприємства. Така інформація характеризується великою повнотою охоплення діяльності підприємства, аналітичністю представлених даних і їх цільовою направленістю на прийняття рішень [2, с. 186].

Наступною виділимо планову інформацію, яка надається в натурально-вартісному вираженні і визначає діяльність підприємства в плановому періоді. З її допомогою встановлюється найбільш оптимальне, на думку управлінців, співвідношення між обсягами реалізації продукції, витратами і розмірами споживання матеріальних ресурсів у процесі виробництва. Після затвердження планових показників цей вид інформації приймає форму управлінських рішень, які обов'язкові для усіх працівників підприємства. Планова інформація, яка визначає споживання ресурсів, базується на даних управлінського обліку і контролю витрат.

Відзначимо, що поділ інформації відбувається в залежності від економічної ролі в управлінні витратами та за періодичністю її формування. Розрізняють інформацію оперативну, тактичну і стратегічну.

Перш за все, інформація про розміри витрат необхідна для формування собівартості виробленої продукції, яка має безпосередній

зв'язок з її ціною. Собівартість служить базою ціни товару і водночас обмежником для виробництва.

Найбільш складним етапом у визначенні собівартості одиниці продукції є розрахунок розміру накладних витрат, які припадають на кожний вид роботи або на кожну одиницю продукції.

Від ефективного управління накладними витратами залежить собівартість продукції і розмір чистого прибутку підприємства. На жаль, у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах система планування обліку і аналізу накладних витрат є недосконалою і майже не використовується.

Застосування на підприємствах системи планування витрат особливо актуальна в ринкових умовах і має велике значення, адже за допомогою правильного планування можна досягти високої ефективності в управлінні ресурсами підприємства і забезпеченні фінансової стійкості господарюючого суб'єкта.

В процесі перенесення накладних витрат на собівартість продукції вони можуть перекрутити реальну картину щодо вартості виробництва продукції. Виходом з такої ситуації може бути гнучке планування. Його застосування забезпечує максимальну відповідність планів і дійсності, а також сприяє посиленому контролю і полегшує облік витрат у виробництві.

Гнучке планування – це розробка єдиної системи взаємопов'язаних поточних планів, які дозволяють постійно контролювати стан підприємства, терпимої до внесення коректив у ході діяльності, яка є єдиним погодженим приписом і індикатором роботи для всіх відділів підприємства [1].

Розглянемо переваги гнучкого планування накладних витрат на прикладі господарської діяльності ТОВ «Агрофірма Шевченко», яке у звітному році планувало виробити 6000 ц. пшениці, 800 ц. ячменю і 5000 ц. сояшнику. При цьому були заплановані обсяги накладних витрат, які наведені в табл. 1.

Нами розрахований обсяг запланованих накладних витрат, який припадає на кожен вид продукції рослинництва, табл. 1, за даними якої видно, що на пшеницю припадає 350 тис. грн. накладних витрат, на ячмінь припадає 76 тис. грн. накладних витрат і на сояшник – 274 тис. грн. запланованих накладних витрат.

Наприкінці звітної періоду, підводячи підсумки, з'ясувалося, що обсяги виробленої продукції виявилися нижчими від планових і фактичні витрати відрізняються від запланованих.

Таблиця 1

**Приклад звичайного плану накладних витрат у
ТОВ «Агрофірма Шевченко» на 2013 р.**

| Накладні витрати | Види продукції | | | Всього по рослинництву |
|----------------------------------|----------------|--------|----------|------------------------|
| | Пшениця | Ячмінь | Соняшник | |
| Запланований обсяг продукції, ц. | 6500 | 1000 | 5000 | - |
| Непрямі матеріали, тис. грн. | 170,0 | 40,0 | 130,0 | 340,0 |
| Запчастини, тис. грн. | 100,0 | 20,0 | 80,0 | 200,0 |
| Електроенергія, тис. грн. | 2,0 | 1,0 | 2,0 | 5,0 |
| Амортизація, тис. грн. | 28,0 | 5,0 | 22,0 | 55,0 |
| Оренда обладнання, тис. грн. | 50,0 | 10,0 | 40,0 | 100,0 |
| Разом | 350,0 | 76,0 | 274,0 | 700,0 |

На основі даних табл. 2 ми зіставили фактичні і планові показники вартості накладних витрат разом по продукції рослинництва. Зазначимо, що загальна вартість витрат по факту нижча на 60,7 тис. грн. ніж планова.

Таблиця 2

**Звіт про виконання плану у виробництві продукції
рослинництва у ТОВ «Агрофірма Шевченко» за 2013 р.**

| Накладні витрати | Всього по рослинництву | | |
|------------------------------|------------------------|-------|------------------|
| | Факт | План | Відхилення (+;-) |
| Непрямі матеріали, тис. грн. | 334,4 | 340,0 | 5,6 |
| Запчастини, тис. грн. | 143,9 | 200,0 | 56,1 |
| Електроенергія, тис. грн. | 6,0 | 5,0 | -1,0 |
| Амортизація, тис. грн. | 55,0 | 55,0 | 0 |
| Оренда обладнання, тис. грн. | 100,0 | 100,0 | 0 |
| Разом | 639,3 | 700,0 | 60,7 |

Така ситуація відбулась завдяки тому, що фактичні накладні витрати на непрямі матеріали у розмірі 5,6 тис. грн. і на запчастини, а саме на 56,1 тис. грн. виявилися нижчими ніж планувалося. Накладні витрати на амортизацію і оренду виявилися однаковими як фактично, так і по плану. Єдиним елементом витрат, який фактично виявився вищим ніж за планом на 1 тис. грн. є електроенергія.

Проаналізуємо фактичні і планові показники вартості накладних витрат по кожному виду продукції окремо у вигляді Звіту (табл. 3).

Таблиця 3

**Звіт про виконання плану у ТОВ «Агрофірма Шевченко» за видами
продукції рослинництва 2013 р.**

| Накладні витрати | Види продукції | | | | | | | | |
|------------------------------|----------------|-------|-------|--------|------|-------|----------|-------|-------|
| | Пшениця | | | Ячмінь | | | Соняшник | | |
| | Факт | План | (+;-) | Факт | План | (+;-) | Факт | План. | (+;-) |
| Обсяг продукції, ц. | 5880 | 6500 | -620 | 644 | 1000 | -356 | 4100 | 5000 | -900 |
| Непрямі матеріали, тис. грн. | 180,0 | 170,0 | -10,0 | 35,0 | 40,0 | 5,0 | 119,4 | 130,0 | 10,6 |
| Запчастини, тис. грн. | 73,1 | 100,0 | 26,9 | 15,8 | 20,0 | 4,2 | 55,0 | 80,0 | 25,0 |
| Електроенергія, тис. грн. | 2,5 | 2,0 | -0,5 | 1,5 | 1,0 | -0,5 | 2,0 | 2,0 | 0 |
| Амортизація, тис. грн. | 28,0 | 28,0 | 0 | 5,0 | 5,0 | 0 | 22,0 | 22,0 | 0 |
| Оренда обладнання, тис. грн. | 50,0 | 50,0 | 0 | 10,0 | 10,0 | 0 | 40,0 | 40,0 | 0 |
| Разом | 333,6 | 350,0 | -16,4 | 67,3 | 76,0 | -8,7 | 238,4 | 274,0 | -35,6 |

За допомогою даних табл. 3 ми порівняли фактичну і планову вартість накладних витрат по кожному виду продукції окремо. Проаналізувавши дані, ми визначили, що накладні витрати по кожному з виготовлених у ТОВ «Агрофірма Шевченко» видів продукції фактично виявилися нижчими ніж по плану. І це не дивлячись на те, що по деяким елементам витрати фактично виявилися вищими аніж планово, а саме: витрати на непрямі матеріали у процесі виробництва пшениці вищі на 10 тис. грн.; витрати на електроенергію вищі по таким видам продукції, як пшениця і ячмінь і складають однакову вартість у 0,5 тис. грн. Витрати на амортизацію і оренду виявилися однаковими, як фактично, так і за планом.

Звичайно ж, така ситуація радує управлінців підприємства, але відзначимо, що основною причиною зниження загальних накладних витрат є те, що обсяги виробництва продукції рослинництва фактично виявилися меншим, ніж за планом. Це можна підтвердити за рахунок того, що накладні витрати на амортизацію і оренду, які є постійними і розмір яких не залежить від обсягів виробництва, залишилися незмінними. А у складі інших елементів витрат ми спостерігали як позитивні, так і негативні зміни, які відбулися разом із зменшенням обсягів виробленої продукції. Тобто, такі витрати є змінними.

У даному прикладі нами практично показано яким чином формуються постійні і змінні витрати та як змінюється їх вартість в залежності від зміни обсягів виробництва.

Література:

1. Потапенко Ю.С. Необхідність планування витрат на підприємстві. [Електронний ресурс] // режим доступу:

<http://www.masters.donntu.edu.ua/2009/fem/potapenko/library/tez2.htm>

2. Реслер М.В. Значення обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємством / М.В. Реслер // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 3 (37). – Ужгород, 2012. – 243 с.

Автор: Кучеркова Світлана Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту Таврійського державного агротехнологічного університету, м. Мелітополь, Україна

Сфера наукових інтересів: обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства, облік і звітність в оподаткуванні.

Зв'язок з автором: chveta5@rambler.ru

З А Я В К А У Ч А С Н И К А

*VI Міжнародної науково-практичної конференція
молодих учених, аспірантів, здобувачів і студентів
«Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку,
аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки»*

Прізвище, ім'я, по батькові Кучеркова Світлана
Олександрівна

Назва навчального закладу Таврійський державний
агротехнологічний університет, м. Мелітополь

Науковий ступінь к.е.н.

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри обліку і аудиту

Назва доповіді **УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА
ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА**

Секція 3

Поштова адреса Кучеркова С.О. м. Мелітополь пр.-т
50-річчя Перемоги 22В, 208 72313

Електронна адреса chveta5@rambler.ru

Контактний телефон 097-448-79-20

Планую:

збірник в pdf форматі надісланий електронною
поштою